

Bloch Móric

Felszólítás egy magyar–zsidó tanítókat képző intézet ügyében

A társasági élet oly lényeges dolog, mi nélkül ember nem gondolható, mitől, ha őt meg nem akarjuk semmisíteni, az emberi létet meg nem foszthatjuk. Mélyebben, mint sokan gondolnák, gyökerezik lényünkben ama kimondhatlan édes érzelem, mely embert emberhez vonz, és mely oly sokféle alakban majd a honszeretet, majd a barátság, majd meg a szerelem színe alatt jelentkezik. De a társaság közcélú föltételez: köteléket, mely egyedeinek minden kívánatait egyesítse, az elszórt törekvéseket központosítsa; ez a közcél, e kötelék a haza boldogsága.

Hogy pedig az emberek valamely cél elérésére egyesülhessenek, legelőször is szükséges, hogy egymást megértsék, hogy gondolataikat, benső lélekmozgalmokat egymással közölhessék, egyszóval, hogy anyanyelven beszéljenek; anyanyelven, mondom, mert a megtanult nyelv ültetvény, mely gyökereit soha a föld mélyébe nem hajtja. Csak az anyanyelv varázshangjában fekszik az erő, mely lelkünk mélyére hathat, szívünket megrendítheti és valónkat legbensőbb alkatában megrázhatja. Ezen eszmék mind oly egyszerű, oly valóságokon alapulvák, hogy megmutatásuk szükségtelen, s mindamellett mennyi sanyarú tapasztaláson kellett átvergődnünk, míg ezen elvek a közvéleménybe áthatottak, míg végre cselekedeteinket is szerintök kezdtük intézni. De azon pillanattól, melyben az emberi társaság valamely sebet először megérezte, kezdődik gyógyulása. Mert nemzetnek az egészséget csak akarnia kell, hogy egészséges legyen. Azonban sokszor a nemzetnek nem minden tagjai tudnak és nem mindnyájan szabadok akarni; akkor az értelmeseknek és hatalmasaknak – azoknak, kiknek tehetségökben áll a hazai ügyek folyamát és kifejlődését eligazítani – jut az édes emberi kötelesség, a társaság nem érett korúaknak nézett egyedeit atyai gyámság alá venni, értelmi kifejlődésök-

ról gondoskodni, hogy idővel azok is hasznos polgárokká válhassanak. E tekintetektől vezéreltetve bátorkodom a következő, magyar–zsidó tanítókat képző intézet felállítását tárgyazó tervet a nemes lelkű magyar közönség pártfogásába ajánlani.

Bármennyit fáradoztak már hitsorsosim ellenei azoknak jellemében minden árnyékoldalt kikutatni; bármely vádak hozattak föl üldöztetésök első idejétől fogva ellenök, azt legdühöngőbb üldözőiknek is meg kellett vallaniok, hogy az izraeliták bírnak egyes sajátos nemzeti erkölcsökkel is, és ezek között mindig legelső fokon állott ama szép buzgalom, mellyel gyermekeik taníttatása és neveltetése ügyét fölfogják és űzik. Életszükségei jó részeinek föláldozásával, a legnagyobb önmehtagadással a legszegényebb zsidó is, ki arca veritékével keresi mindennapi kenyerét, a kevéskét, amit szerzett, örömmel odaadja, hogy gyermekeit az oktatás jótéteményében jókor részesítse. Annál fájdalmasb azért és csüggesztőbb a tapasztalás: hogy mind ezen nemes áldozatok hiába és sikeretlenül elpazarolvák, s hogy a zsidó gyermek rendesen tanuló-pályája végén szintoly üresen hagyja el minden életrevaló tudomány nélkül tanítóját, mint midőn legelső zaklatójának legelőször jött kezei alá. E rendkívüli balsorsnak és sajnos tünemény okainak megértésére tudni kell, hogy a zsidók – kevés nyilvános iskolával bírván – gyermekeiket többnyire magántanítóknál oktattatják,¹ úgyhogy a legkevésbé tehetős zsidó is sokszor életszükségeinek tetemes megszorításával is magántanítót fogad gyermekeihez. Hogy ekképp a zsidóknak aránylag több tanítóra van szükségök, mint akármely más hitfelekezetnek, önkint kiviláglik. De sajnos, hogy éppen e személyek, kikre a zsidóknál a nevelés szent foglalatossága eddigelő bízott, többnyire arra teljesen méltatlanok, minthogy nagyobb részt üresek minden valódi tudománytól, vagy ha valami keve-

set tudnak is, azt jobbadán csak önszorgalom által, és így minden módszer és szabály nélkül szerették magoknak; minek következtében mindenre inkább, mint gyermektanításra képesek, és erre legkevésbé hajlandók. Ugyanis ezen egyedek legnagyobb része a tanítás szent foglalatosságát csak napszámi munka gyanánt űzi, és ideigleni keresetnek nézi, melyben, mihelyt egy kis pénzecske összekeparhatott, hajlamihoz és ismeretihez inkább illő keresetmódra – kereskedésre vagy haszonbérkedésre – adja magát. Nem csoda, hogy ha ily tanítóra érdemes tanítvány előtt erkölcsiség s emberiség, nemzetiség s polgári erény szinte oly pusztá, értelem nélküli szavak, valamint ellenben aljas haszonlesés, botor pénzsomj és alávaló önzés az emberi rendeltetésnek legutolsó céljai. Tehetősb hitsorsosim eddig is azért hittek ugyan magokon segíteni, hogy nevelőiket divatáruikkal külföldről hoztatták, ahol zsidó szemináriumok állanak fenn: de most e forrás is bedugult; mert végre hitsorsosim is át kezdik látni, hogy ha Magyarországnak valaha polgárai akarnak lenni, gyermekeiket magyarokká, és sem németekké, sem franciákká vagy angolokká nem szabad nevelniök.

*HOGY E BAJOKON ÉS FOGYATKOZÁSOKON
SEGÍTSESSÉK,
SZÜKSÉGES EGY MAGYAR-ZSIDÓ
TANÍTÓKAT KÉPZŐ INTÉZET.*

Ezen intézet létrehozására az általam kigondolt terv szerint, két rendbeli aláírás nyitattik meg. Az első osztályba fognak soroztatni azon lelkes hazafiak, kik a jelen szent üggyhez egyszerre bizonyos summával járulandnak; a másikba pedig azok, kik magokat évenként legalább négy p. frnyi fizetésre kötelezendik.

Amint az aláírások évenként kétezer p. frnyi jövedelmet biztosítandnak, az aláírt t. c. urak, kik a tanácskozásban részt venni kívánandnak, össze fognak jöni Pesten, s magok közül választmányt nevezvén, ez minden körülményeket fontolóra vevend, az intézet miképpen létesíthetéséről tervet készítend, azt az aláírók közgyűlésének elfogadás és létesítés végett előterjeszti, melynek határozata után a munkálatok azonnal elkezdődhetnek.

Keresztény szülék! öntudatotok nyugalmára, sa-

ját kisdedeitek jövődő boldogságára kérlek: nyújtatok segédkezet művelődésünkre. Ti, kik egész éltetekben saját gyermekeitek javáért fáradoztok, ne sajnáljátok vagyontok csekély részén más ezerek boldogságát megalapítani, és ti, kiknek a szép föladat jutott, a nemzet értelmi és erkölcsi haladását vezérleni s előmozdítani, haladjatok elő szép példával; s én, hitsorsosim jóatermettségét ismerve, bizton állítom, hogy az üdvöt árasztó intézet létesülend. – Töletek pedig, zsidó szülék! csak józan eszmélet, saját valódi hasznatok előmozdítása, és semmi áldozat nem kívántatik. Az ügy karöltve jár saját érdekeitekkel, még a költség tekintetében is. Csak annak, mit évenként kétszeresen fizettek a tudatlan és csak önhasznát kereső közbenjárónak tanítószerzésért, csak annak felét szenteljétek a javatokat igazán előmozdítandó intézetnek, tegyétek azt egyesülve, mit eddigelő egyenként tevétek, és gyermekeitek jövődő, anyagi és szellemi jóléte biztosítva és gondjaitok leg súlyosbika eloszlatva lesz.

Az ügybarátok, kik e tárgy iránt részvétet éreznek, s kik a hon jövődőjéről őszintén aggódva, hátramaradt hitsorsosimnak magasb műveltségi fokra emelkedését s a polgárisodás pályáján haladását óhajtják, méltóztassanak ajánlataikat előlegesen vagy a *Pesti Hírlap* szerkesztőségéhez, mely – kérésünk következtében – erre szíves örömmel ajánlkozott, vagy alulírthoz (Pesten újpiac, marokkai, első udv. 2. em.) beküldeni. Minő sikere lesz e felszólításnak, annak idejében közlendjük.

Megjelent a Pesti Hírlap, 1841. Télutó 6. 86–87. l.

JEGYZETEK

1 Meg kell jegyeznem, hogy a zsidó nevelésben a valóságos gondolkozásmód levén a főcél, a zsidók általában – legalább mostani állapotjukban – legkevésbé hajlanak, sőt vonakodnak gyermekeiket más hitfelekezetű iskolába járatni, és valóban nagyobb részt abban igazok is van, minthogy a tapasztalás őket megtanította, hogy a más hitfelekezetű iskolából kikerülő zsidó ifjak rendszeren vallás nélküliek, és annak természetes következtében jobbára romlott erkölcsűek is. Szerző.